

Tider skal komme, Tider skal henrulle,
Slægt skal følge Slægters Gang —

Gennem de mange År, i hvilke jeg har syslet med vor Slægts Historie, har jeg hos mange af Slægtens Medlemmer fund gode Oplysninger, for hvilke, jeg siger Tak. desværre har jeg vel som så mange andre — ikke i mine yngre år forstået at benytte mig af dalevende ældre Slægtsmedlemmers Viden; men en god Hjælp har jeg fået af de to slægtsinteresserede ældre Medlemmer af Samfundet, fhv. Sognerådsformand. Hans Nielsen, i Novrup og fhv. Førstelærer H. P. H. Novrup i Alslev, ligesom Fabrikant N. M. Kromann, Esbjerg, og Overretssagfører A. Sundbo, København, har givet mig gode Oplysninger. Jeg siger de Hrr. Tak, ligesom jeg kikker mine to barndomsvenner, Cpt. Fr. Mechlenburg. Ordrup, og Dir. Fr. Brinch. Emdrup, for deres Bidrag til mine Undersøgelser, I Stamtavlen er de mandlige Efterkommere efter Morten Spangsberg (født 12. Juni 1781) ført op til Nutiden, så vidt det har kunnet lade sig gøre; medens der for de kvindelige Efterkommere kun er medtaget disse, deres Ægtefæller og børn.

Af familien Spangsberg af 1667 har jeg medtaget den eneste mandlige Linie af Efterkommere efter Hans Chr. Spangsberg, der har ført Navnet Op til Nutiden. Se Tavle III og Tekst Pag. 77. En anden Linie er behandlet af fhv. Sognerådsformand Hans Nielsen, Novrup i »Slægten Spangsberg af 1667. I »En Slægts historie af fhv. Førstelærer H. P. H. Novrup, Alslev, er angivet Efterkommere efter Døtre af såvel Hans Chr, Spangsberg som dennes Broder Peder Chr. Spangsberg. Desværre har der jo indsneget sig for mange Trykfejl. I Trykfejlslisten er opført Fejl, der i refererer sig til Navne. Datoer etc, og for evt. Fejl på dette Område, modtager jeg gerne Meddelelse. For de øvrige må jeg bede om Tilgivelse.

»Familien Spangsberg af 12. Juni 1781 « vil ikke komme i Boghandelen; men kan fås ved Henvendelse til mig. Det skulde glæde mig, om jeg kunde få restopslaget afsat.

Roskilde, April 1934.

L. SPANGSBERG

Familierne Spangsbergs Oprindelse

og deres indbyrdes Slægtsforbindelse m. m.

Fra hin Dag i 1891, da min Fader oppe på Jerne Kirkegaard viste mig to gamle Gravsten og udtalte, at de vist var over nogle Medlemmer af vor Familie, har jeg næret en varm Interesse for alt, hvad der knyttede sig til Navnet Spangsberg.

I ovennævnte År blev Jerne Kirke underkastet en hårdt tiltrængt Reparation, og Fader, der var blandt Kirkeejerne, fulgte med Interesse Reparationen og kørte ret ofte derud. På én af disse Køreture ledsagede jeg ham, og på Kirkegården viste han mig de to gamle Gravsten, der den Gang lå ca. 5 Meter nordvest for Kirketårnet; idet han udtalte: »Se, min Dreng, disse Sten er sikkert over nogle af vor Familie, og vi må se at få dem bragt i Sikkerhed, når nu Kirkegården skat reguleres. Dette nåede han ikke; thi han var allerede hårdt angrebet af den Sygdom, der rev ham bort den 14. August 1891.

På Køreturen tilbage fortalte han mig om en Leutnant »Spangsberg, der skulde have ledsaget den berømte danske Opdagelsesrejsende Vitus Bering, og som selv skulde have faretaget Opdagelsesrejser til Sibirien og Japan.

Da jeg var færdig med min Skolegang og havde udstået min Læretid som Smede. og Maskinlærling og påbegyndt Studiet ved Lærestalten i København., fik jeg i mine Sommerferier Lejlighed til at beskæftige mig med de gamle Gravsten. Af disse fandtes der 5, der tilhørte Familien Spangsberg, og efter at have taget Afskrift af dem, blev jeg i Stand til at danne mig et Overblik over Familierne Spangsberg,

I min lille Piece »De gamle Gravsten paa Jerne Kirkegaard, der i 1922 blev optaget i årshæftet »Fra Ribe Amt, har jeg

udførlig fortalt om og meddelt, hvad der stod på disse gamle Sten, ligesom jeg har villet give et lille Bidrag til Identificeringen af den førømtalte Leutnant »Morten Spangsberg. Uddrag af Piecen findes angivet senere.

Efter det Overblik, jeg fik ved den førømtalte Undersøgelse af de gamle Gravsten, kunde de nulevende Familier Spangsberg henføres til to, Familien Spangsberg af 1667 og Familien Spangsberg af 12. Juni 1781, og til, at der mellem disse to Familier var den Forbindelse, at den sidstnævnte Familie havde fået Navnet fra den første.

Dette har ved mine senere Undersøgelser stadig vist sig at være rigtig; men jeg har nu, umiddelbart ved Afslutningen af mine Undersøgelser, og efter at jeg har fået udarbejdet Oversigt over Familien af 1667, fået fastslået, at de to Familier i 1803 bliver blodbeslægtede. Idet jeg henviser til Tavle III, hvor Forbindelsen mellem de to Familier er angivet, skal jeg i det følgende give en Redegørelse for Familierne Spangsbergs Oprindelse m.m.

Det længste tilbage i Tiden, jeg har fundet Navnet anvendt som Slægtsnavn, er i 1602; idet der da fandtes en Jens Spangsberg, der af Kronen fæstede en Gård i Bollesager. Herom står der i Riberhus Slots Regnskab følgende:

»Jens Spangsberg i Boldesager i Jerne Sogn fæste den 22. Maj en Halvgård der sammesteds Tødste Søffrensen før udi boede og fradøde og fornævnte Jens Spangsberg igen til Orben Madsen i Nourup straks opladt haver. Samme Orben Madsen gifvende til Fæste deraf xiiij daler (14 Daler)

I Tiden mellem 1602 og 1667, i hvilket sidste År de to i Strandby boende Brødre Hans og Peder Chrestensen Spangsberg er født, har jeg ikke fundet Navnet Spangsberg anvendt som Slægtsnavn; men Navnet kan jo være gået ud; idet Efterkommere efter Jens Spangsberg har udeladt Navnet Spangsberg. Som det ses på Tavle III har dette for Efterkommere efter Hans og Peder Spangsberg meget tit været Tilfældet og medført, at der af Efterkommere efter de to Brødre nu kun er en Mandslinie, hvor Navnet er ført op til Nutiden, nemlig Børnene efter afd. Skibsfører Spangsberg på Fanø. Havde Slægterne holdt fast ved Navnet, vilde det nu have myldret med Spangsbergere. - De to Brødre Hans og Peder Chr. Spangsberg står altså som Stamfædre til Familien af 1667. Når jeg har benyttet Årstallet :1667. er det fordi begge fødtes i dette År. At de er døbt med Navnet Spangsberg har ikke kunnet oplyses; men de har begge ladet sig skrive for Spangsberg, og Hans har på sin Gravsten, som han lod udhugge 23 År før sin Død, angivet sig med Navnet »Spangsberg som De to Brødres Fader må have heddet Chresten, og måske har de været Sønner af den Chresten Gregersen, der omkring 1660 var Fæster på den ene Halvdel af Spangsbjerggaarden. (I 1666 hed Fæsteren på den ene af Gårdene i Strandby Chresten Christensen.) I min Piece har jeg nævnt Hans og Peder Spangsbergs Brødre, Jens og Thomas; men Landsarkivet har ikke ment at kunne føre tilstrækkeligt Bevis for dette Broderskab.

Navnet Spangsberg har altså nu været benyttet som Slægtsnavn i over 330 År, og det må betragtes som givet, at dets Oprindelse skyldes Gården Spangsbjerg. Om dette skal senere meddeles nærmere. Om Brødrene Hans og Peder Christensen Spangsbergs Herkomst og Fødested kan intet med Sikkerhed oplyses. Hans må være kommen til Strandby før 5. Januar 1697; idet en Søn Chresten H. Spangsberg er født i Strandby nævnte Dato. Peder synes at være kommen nogle År senere. I Strandby bliver de Ejere af Byens to største Gaarde; idet Hans i 1703 køber den gamle Kannikegaard og Peder senere den gamle Ryttergaard. Gårdene har de sikkert først haft i Fæste. Kannikegaarden bliver til den senere Strandbygaard og Strandby Kro. Om disse Gårde og om Strandby. skal jeg senere meddele, hvad jeg har kunne få oplyst.

Begge Brødre bliver boende i Strandby til deres Død og mærkelig nok dør de begge i samme År, nemlig 1737.

Hans Spangsberg bliver i sit Ægteskab med Edel Chrestensdatter Fader til 12 Børn, og Peder i sit Ægteskab med Ane Jensdatter, Fader til 6 Børn. Af Hans's Børn er de 4 Sønner (Chresten, Søren, Niels og Morten), og af Peders Børn er de 3 Sønner (Chresten. Jens og Niels). Hans synes at have

været den mest velhavende af de to Brødre; han er i 1718 således Ejer af 23 Td. Hartkorn. Om ham kan jeg henvise til »Fra Ribe Amt 1906, hvor den store Proces, som han førte med Sognepræsten Marturin Castensen, er omtalt.

Medens det altså ikke med Sikkerhed kan opgives. Hvornår de to Brødre har taget Navnet Spangsberg som Familienavn, eller om deres Fader har heddet Spangsberg, fremgår det af Kirkebogen, at Familien 'Spangsberg af 12. Juni 1781 har fået Navnet i Dåben; idet der i Kirkebogen står følgende:

»År 1781 — syttenhundrede og en og firsindstyvende — 6. Søndag efter Trinitatis blev Signeur Hans Madsen og Hustru Ide Sophies Søn af Strandby, som tilforn var hjemmedøbt og kaldet Morten Spangsberg, født den 12. (12. Juni) hans Dåb konfirmeret.

Ide Sophie var Datter af Kapellan i Skærbæk, Johan Hiersronimus Fr. Rodriguez og Cecilie Kirstine Hansdatter Brylle. Ide Sophie havde først været gift med Hans Chrestensen Spangsbergs yngste Søn Morten H. Spangsberg. Morten Hansen Spangsberg, der først havde været gift med Kirstine Povlsdatter (Præstens Husholderske i Jerne), druknede Natten mellem den 3—4 Febr. 1772 på sin Rejse mellem Hjerting og Strandby. Han havde overtaget Gården i Strandby efter sin Moder. I 1774 —75 gifter Ide sig med Hans Madsen, der skal have bestyret Gården for hende. Om Hans Madsens Herkomst har jeg kun kunnet få oplyst følgende: Han var fra Gjesing, hvor hans Fader, Mads Sørensen, der var gift med Gertrud Chrestensdatter, ejede en mindre Landejendom. Mads Sørensen og Gertrud Chrestensdatter havde 5 Børn, 3 Sønner (Niels f. 1756, Hans f. 1748 og Mads f. 1760) og to Døtre (Kirsten f. 1754 og Karen f. 1751). Om disse har jeg intet kunnet få oplyst udover det for Hans anførte.

I 1787 sad, efter Folketællingslisten, Mads Sørensen som Husmand i Gjesing. Han var f. 1717 og døde 1796, Gertrud Chrestensdatter var f. 1719 og døde 1802.

I Ægteskabet mellem Hans Madsen og Ide Sophie Rodriguez fødtes foruden Sønnen Morten en Datter Johanne f. 25. September. 1778, der indtil sit 23. År boede hjemme; men hvis Skæbne jeg ikke senere har kunnet følge.

Som Faddere ved Morten Spangsbergs Dåb var indtegnet følgende;

Veldædle Madam Bøtke af Jerne Præstegård, b. Barnet.

Hans Spangsberg af Bollesager.

Signeuer Jens Windfeld Bjerum fra Øllufgård.

Chresten Lykke Spangsberg fra Sønderis.

Kirstine Christensdatter af Bollesager. I

Birgitte Lambertsdatter af Jerne.

Disse Faddere var, med Undtagelse af Windfeld Bjerum og Pastorinde Bøtke, Medlemmer af Familien Spangsberg af 1667,

så det synes jo ikke, som om denne har haft noget at indvende mod Navnets Overgang til en ny Slægt; men der har måske været regnet med, at Barnets Navn måtte blive Morten Spangsberg Hansen; thi man indførte jo den Gang aldrig Faderens Efternavn i Kirkebogen, Ved sit Ægteskab med Ide Sophie blev Hans Madsen Stedfader til 6 Børn, hvoraf en var Prokurator Chr. Spangsberg, i Strandby, der døde ugift 1804.

Såvidt jeg har kunnet få oplyst, tilbringer Morten hele sin Barndom og Ungdom hjemme i Strandby og bliver i 1803 gift med Pigen Mette Mortensdatter fra Maade, og hvis Moders Forældre var Peder Chrestensen Spangsbergs Datter Else og Niels Nielsen i Velbæk, (Se Tavle III).

Efter Mette Mortensdatters Død i 1809 bliver Morten Spangsberg gift med Else Chrestensdatter Spangsberg fra Novrup. Datter af Chr. Pedersen Spangsberg (Peder Chrestensen Spangsbergs Søn) og Anne Jensdatter. (Se Tavle III).

Herved bringes altså Familierne Spangsberg af 1667 og

12. Juni 1781 til at blive blodbeslægtede, og alle Familier Spangsberg kan altså føres tilbage til de to Brødre Hans og Peder Chr. Spangsberg i Strandby.

Foruden Datteren Else havde Chr. B. Spangsberg og Anne Jens. datter en Søn, Peder og en Datter Anne: men disses Skæbne har jeg ikke kunnet følge. Det synes, som de begge er døde ugift.

På Tavle II er Morten Spangsbergs Afstamning angivet. Jeg har ikke kunnet gå længere tilbage på hans Faders Side end til hans bedstefader. På Moderens Side er det lykkedes mig at gå betydelig længere tilbage, hvilket skyldes, at Ide Sophies Forældre begge var af Præsteslægt.

Som det ses af Tavlen, er der både spansk og norsk Blod i hendes Slægt. Hendes Fader bliver i 1740 Kapellan i Skærbæk ved Ribe og bliver samme År den 9. Juli gift med en Datter af Pastor H..P.

Brylle i Bryndum, Cecilie Kirstine H. Brylle. 1741 bliver Ide Sophie født og bliver deres eneste Barn; idet hendes Fader, der i 1742 er bleven Kapellan i Holstebro, dør i 1744 kun 33 År gammel.

Hvor hun og hendes Moder har levet efter Faderens Død, har jeg ikke kunnet få oplyst; men de har sikkert været hyppige Gæster i Bryndum Præstegaard, og mon det ikke er herfra, at Bekendtskabet med Morten Spangsberg i Strandby er bleven indledt og har ført til, at Ide Sophie, som kun 19 År gammel i 1760 bliver gift med Morten Hansen Spangsberg, der var bleven Enkemand i 1754.

Morten H. Sp. havde i 1740 fået Bevilling på at drive Strandby Kro; men denne Bevilling frasiger han sig i 1745, så det har ikke været som Krokone, Præstedatteren er draget ind på den gamle Gård i Strandby.

Natten mellem 3. og 4. Febr, 1772 druknede som før nævnt Morten H. Spangsberg og blev begravet på Jerne Kirkegaard, hvor hans Gravsten endnu findes. Den 10. Febr, begynder Skiftet, hvori den afdøde, benævnes som Signeuer Morten Spangsberg. I 1748 havde hans Moder, Edel

Christensdatter, den 14. Februar disponeret således: at hun »afstod til min kære Søn, Morten Hansen Spangsberg, efter at hun havde opholdt sig hos ham i næsten 11 År, »min Anpart, forhen vurderet til 159 Rd. 3 Mk. 6/4 Sk. udi hans salige Faders forhen påboende Gård i Strandby, stående for Htk. 5 Td. 5 5k. 2 Fdk Ved Skiftet den 10. Febr. 1772 blev Gården vurderet til 700 Rd. og Løsøret til 512 Rd. og 2 5k. Af beholdne Midler fantes 4013 Rd. 1 Mark og 4 Sk. Til Sønnen M. H. Sp. første Ægteskab), Sønnerne Johannes, Søren og Chresten anvistes Ca. 600 Rd. til hver og med Resten samt Gården fik Ide Sophie Lov til at sidde i uskiftet Bo, så det synes at have været et godt Parti Hans Madsen gjorde, da han i 1774—75 indgik Ægteskab med Ide Sophie; men Hans Madsen har også været en driftig Mand, der handlede meget. Efter Skiftes protokollen havde han ejet 12 mindre Gaarde og Huse.

Af Kirkebøger og Skifteforretninger fra den Tid fremgår, at Forbindelsen er bleven opretholdt mellem Morten H. Spangsbergs Slægt og Ide Sophie, også efter hendes Ægteskab med Hans Madsen. Den gamle Skik at Familien står Fadder bibeholdes, og når det kniber med Penge, lånes der hos Familien. Slægten var den Gang allerede spredt over det meste af Jerne og Guldager Sogne, og den nærmeste Omgangskreds for Familien i Strandby har sikkert været Spangsbjerg Mølle.

Bryndum Præstegaard og »Sønderris, foruden Uglvig, Novrup, Maade, Gammelby og Velbæk.

I 1802 døde Hans Madsen og blev begravet på Jerne Kirkes gård den 15. April. Hans Gravsten har jeg ikke kunnet finde. Den 28. Juni 1803 overdrager Ide Sophie Strandby Kro til sin Søn, Morten Spangsberg, og samme Dag oprettes der Aftægts' kontrakt mellem dem. Morten var da 22 År gl. og stod i Begreb med at gifte sig med Mette Mortensdatter.

Den nye Kromandskone var jo født i Maade 1779 den 17. Juli og var Datter af Gdr. Morten Sørensen og Anne Nielsdatter.

Morten Spangsberg blev Enkemand i 1809; idet Mette Mortensdatter blev begravet den 7. Juli 1809 på Jerne Kirkegaard. Heller ikke hendes Gravsten har jeg kunnet finde. Efter hendes Død bliver der den 12. August foretaget Skifteforretning.

Ide. Sophie sad i Aftægt hos Sønnen til sin Død d. 14. Okt. 1815. I Tiden 1809 til 1810 - 11 var Morten Spangsberg Enke mand; men hjemførte derefter Else Chrestensdatter fra Nourup som Brud.

Hun var jo Datter af Chresten Pedersen Spangsberg og Anne Jensdatter. ble Sophie har altså i sin Aftægstid haft to Svigerdøtre i Huset.

Efter Ide Sophies Død driver Morten Kroen videre, indtil han den 26. Okt. 1818 får Bevillingen overført på sit Navn efter en af ham indsendt Ansøgning af 21. Juli 1818.

Efter Folketælling af 1834 var Morten Spangsbergs Søn, Chr. M. Spangsberg endnu Ungkarl, men havde ved Skøde af 20. April 1833 fået overdraget Kroen. Hans Halvbroder Hans Mortensen Spangsberg, var bleven gift med Enke Appelone Christensdatter og med hende fået den vestligste af Jerne Søndergaard. Halvsøsteren Ane Sophie var gift med Hans M. Friis i Nourup, og den anden Halvsøster var hjemme sammen med hans Helsøster Maren. Hans Helsøster Ane Medine var bleven gift med Mølleren i Spangsbjerg Mølle, Andreas Pedersen.

Ved Salget er Strandby Kro stadig paa 5 Td. 5 Skp. 2 Fdk.

Samtidig med Salget blev oprettet Aftægtskontrakt mellem

Morten Spangsberg med Hustru og Chresten Mortensen Spangsberg og efter således at være blevet Ejer af Gården, indgår Chr. M. Spangsberg Ægteskab med Mariane Jakobsdatter fra Hjortkær den 15. November 1834.

Strandby Kro drives nu videre af Chresten M. Spangsberg, og som det ses under »Træk af Strandby Kros Historie 1689— 1875 går den i Arv til hans Søn Morten Chr. Spangsberg, der i 1875 flytter den til Spangsbergs Hotel i Esbjerg.